

cotidianul „**Românul**” - organ al Partidului Național Român, unde apare povestirea „**Un vis**”, dedicată pictorului Octavian Șmigelski. Descoperirea omului Ion Agârbiceanu o putem face studiind lucrarea istoricului literar Mircea Zăciu „**Ion Agârbiceanu**”. Continuăm reproducerea privind romanul „**Povestea unei vieți**”: «Ion Florea reface experiența fostului student budapestan, legat sentimental de climatul societății „**Petru Maior**”: „Nu trecea săptămână fără ca Ion Florea să nu cerceteze localul societății de lectură. Mai mult decât prietenii, decât colegii, îl atrăgeau aici gazetele, revistele românești. Și de câte ori cetea aici, totdeauna se alegea c-o impresie dureroasă. Totdeauna simția situația falsă a studentului român, care-i silit să-și facă studiile între străini, rupt de neamul lui care trăește foarte departe - i se părea - și cu totul deosebit de felul de trai pe care-l vedea zilnic în jurul său. Însă, pentru asta, cetea regulat gazetele cu pasiune tot mai mare. De la ședințele literare pe care le aranja societatea, Ion Florea era nelipsit. Oricât de mult se împrietenise cu limba ungurească, **simțea un adevărat deliciu când putea, încunjurat de a lui, să cetească ceva românește**. Când își pregătea lucrările, simțea enorma deosebire de a simți și-a scrie în limba ta maternă sau în una străină”. Eroul aducea - deși schițată abia - **pe lângă friabilitatea morală, și drama dezrădăcinării. Primejdiile, tentațiile, alienarea din jur, îl găseau nepregătit. Concluzia era sceptică: „Știi ce-mi vine în minte? Începu Ion Florea. Că-i o nebunie orice instruire. Dacă civilizația poate da astfel de tipuri, atunci nu plătește nimic**”. Aceste preocupări - cu o apăsată tentă etică pentru soarta noii intelectualități ardeleni, cât și propensiunea autorului pentru eroii „voluntari” (ca o compensație temperamentală în fond) (...) - îl vor îndemna către romanul - replică „**Legea minții**” (publicat întâi sub titlul „**Povestea altei vieți**”) din 1915. Scriitorul se elibera aici, fără multă grijă de artă, de o obsesie, cât și de nevoia unei explicații pentru unele aprehensiuni ecleziastice față de romanul din 1912, „**Povestea unei vieți**”. Dar între aceste paranteze dictate de zbaterea conștiinței lui de prelat, Agârbiceanu găsește răgazul necesar să mediteze încă o dată la teritoriul fascinant al Apusenilor. Importanța momentului e subliniată și de scriitor, în câteva confesiuni. **Cum scria tînărul romancier? „Cînd am scris eu între 1911-1915 în ordine cronologică, romanele: Legea trupului, Arhanghelii, Legea minții, nu aveam nici un roman românesc de asemenea proporții și structură**. (Era Duiliu Zamfirescu, dar cu cititul lui eu am rămas la „**Viața la țară**”). Peste tot, romanele noastre erau puține (**Ciocoii vechi și noi, Dan, Mara, Șoimii** și încă două-trei) (...). Încă din “**Legea trupului**” se putea întrezări, dincolo de cazul de conștiință al eroului principal, preocuparea pentru frământările sociale ale Transilvaniei. Câteva scene ale romanului înfățișează, schițate în fugă, dar cu un ochi de „reporter” al actualității, aspectele luptelor electorale, într-o vreme când se trecuse la politica „**activistă**” și se petreceau dese înfruntări în care tînăra generație de luptători își călea disponibilitatea militantă. N. Iorga dăduse - **într-o creionare publicistică plină de siguranța intuiției** - perspectivele trecerii românilor ardeleni de la „**pasivism**” la „**activism**”.

Agârbiceanu, trăind în inima acestor fenomene, **era tentat să exprime o atmosferă, a conflictelor și a creșterii conștiinței naționale și culturale**. Tendința spre frescă, spre o arhitectură epică amplu cuprinzătoare, devine acută. (...)

- Dar retușurile etice ale personajului exemplar din drama băieșilor Apusenilor capătă o justificare psihologică mai îngrijită în cazul „**Legii minții**”. Andrei Pascu e un erou complex, asupra căruia prozatorul a meditat mai îndelung, vrînd să topească în țesătura lui sufletească, pe lângă datele autobiografice, multe legate de criza morală a fostului teolog budapestan, și dezideratele luptei sociale a românilor ardeleni prinși în conflictul cu forțele de deznaționalizare, accentuat în preziua izbucnirii

primei conflagrații. Nota personajului este, de aceea a unui răzvrătit. **Îndoiala, scepticismul religios, încrederea în puterea rațiunii umane, a științei și progresului**, fac din Andrei Pascu un erou modern, cu o psihologie originală. Chiar alegerea carierei preoțești se face în condițiile precise ale unor determinări sociale specific ardelen. Fiu de țărani, Andrei Pascu nu are de ales, drumul ascenderii lui sociale e acela al lui Budulea Taichii. Dacă un ideal îl animă totuși, el nu e de esență mistică, ci al unei dreptăți imanente, care trebuia să învingă odată. **Ideile socialismului, gândul revoluției chiar, îl cercetau pe acest tânăr.**

Între Evanghelie și revoluție, eroul nu discerne nici o contradicție, în afara celor create de cler: „-Dar rînduiala socială de azi - replică el - nu-i potrivnică legilor de frățietate, de dreptate și iubire? Jugurile în care putrezesc unele popoare în robie străină, n-ar trebui arse cu foc, tot după Evanghelie? Dacă nu se mișcă nici unul dintre cei ce se simt bine în lumea de azi, dintre care mulți se ascund chiar sub scutul Evangheliei, să n-aibă dreptul și datoria nici cei mici și nedreptățiți să-ncerce a-și îndulci viața?»». În 1914, anul începerii primului război mondial, apărea volumul „Arhanghelii”. În aceeași toamnă a terminat - la Orlat - romanul „Povestea altei vieți”, roman publicat abia în 1927, sub titlul „Legea minții”. Din dările de seamă ale „Astrei” aflăm că a ținut în septembrie conferințe la Orlat despre „Țările locuite de români”, iar la Sibiu și Blaj, despre „Cultura ardeleană în a doua jumătate a secolului al XIX-lea”. După ce în august 1916 a întâmpinat la Orlat armata română, fiind zile de mare sărbătoare evocate în scrierile literare și articole politice, în luna septembrie părăsește Orlatul, fiind silit să pornească în refugiu. Împreună cu soția și cei patru copii, însoțește armata română în retragere, iar după un scurt popas la Rîmnicu-Vâlcea, pornește spre Moldova. În 1917 scriitorul se mai gîndea serios să emigreze în America, încercînd - cu cei patru copii, cel mai mare avînd 10 ani - temerara idee de a traversa Rusia și a găsi un mijloc de a ajunge în Lumea Nouă. (...) O fotografie de familie, executată la Roman a fost făcută - cum lămurește scriitorul pe versoul ei - pentru pașapoartele necesare expediției. Ea n-a mai avut însă loc, din pricina evenimentelor revoluționare care-I surprind pe Agârbiceni în zona Elisavetgrad».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

tribuna.ro/stiri/cultura/2022-anul-agarbiceanu-li-legea-mintii-sau-povestea-altei-vietii-fundatiunea-dr-ion-mihu-drama-dezradacinarii-multi-se-ascund-chiar-sub-scutul-...

Tribuna
Dintotdeauna pentru totdeauna!

Eveniment Actualitate Stiri de pe strada mea Sport Cultura Sanatate Timp liber Tribuna femeilor Descopera lumea

2022 - Anul Agârbiceanu (LI): „Legea minții” sau „Povestea altei vieți”! - fundațiunea dr. Ion Mihu - drama dezrădăcinării! - mulți se ascund chiar sub scutul Evangheliei ...?

18.12.2022 22:41 125 vizualizari 0 comentarii

-62% -13% -17%

În: *Tribuna*, 18 decembrie 2022